

Za nas zanimivo je n. pr. razmerje Konzula in drugih Hrvatov do Trubarja, ki kažejo prvaka naše reformacije v novi luči.

Hrvatsko kolo. Naučno književni zbornik. VI. knjiga. Kakor vsako leto, se tudi letos Hrvatsko kolo predstavlja lepo. Prinaša veliko število raznovrstnih razprav. Nič manj kot 38 pisateljev naštevam med sotrudniki. Med njimi tudi Slovenca dr. Josipa Tominška. Samo en spis je psevdonimen. Seveda so razprave različne znanstvene vrednosti. Zanimiva je Šišičeva razprava o starih Slovanih, kateri bi se dalo marsikaj pripomniti.

Dr. L. Lénard.

Začudjeni svatovi. Napisal Evgenij Kumičič. Zabavna knjižnica Mat. Hrv. — Čudni naslov je dobila povest pač zato, ker se ob poroki na koncu knjige svatje vsled nenavadnega dogodka, ki pa nima s povestjo veliko opraviti, malo začudijo. In tudi sicer gre vse po stari šegi: opisi obmorske pokrajine, tajni objemi in poljubi ob mesečini, skrivna sorodstva, nasilje in umori, plemenitost in peklenska hudobija, prisluškovanje in druge obledele kulise z odra ideali-

GUČKOV

predsednik ruske gosudarstvene dume

stičnega romana. Povest je za izobraženega človeka na vso moč dolgočasna, a tudi kot družinski roman — in to naj bi po intencijah Matice menda bil — ni priporočljiva, ker nezmisel je nezmisel, čeprav je stara.

Pripovijesti. Napisal Matija Lisičar. Zabavna knjižnica Mat. Hrv. — Umetnost komponista, ki je sedaj v dobi podrobne, subtilne umetniške izpeljave precej redka, g. Lisičar poseduje. Skoro vse njegove novele so trdna in sklenjena enota. G. Lisičar je tudi jasen, plastičen, a pušča obenem med posameznimi dogodki novele toliko praznine, da čitateljev duh sam uživa snuje. Kar ga močno kazi in škoduje živi resnici njegove zbirke, je tista lažniva, neumetniška in vedno nemirna tendenca proti političnemu svobodomiselstvu. Njegova fantazija je bolna od jezuitskih strahov (naš ljubi g. Lisičar n. pr. nežno pripoveduje, kako obljubi jezuit šolarčku, če izda svojega tovariša — eno leto odpustkov!), razjedena od želje po propagandi brezverstva („Pod krstom“) in od naukov o amoralnosti umetnosti, ki jih on praktično izvršuje. — Škoda Lisičarja in škoda Matice, ki plove sedaj v plitkih strugah.

Izidor Cankar.

ZZZZ

Nemška.

Kaemmel Dr. Otto: *Die Besiedelung des deutschen Südostens vom Anfange des 10. bis gegen das Ende des 11. Jahrhunderts.* Leipzig 1909.

— Pisatelj se je že v več razpravah bavil s tem predmetom, z nemško kolonizacijo v vzhodnoalpskih deželah do Drave. Po teh deželah so bivali do X. stoletja v pretežni večini Slovani: severno od Donave Čehi, južno od Donave Slovenci. Vzhodno Marko, Koroško in Štajersko so takrat pokrivali prostrani gozdovi. Večji del Slovencev, ki so živeli po svojem zasebnem pravu in plačevali manjšo desetino kakor drugi prebivalci, so bili nevoljniki (mancipia), le malo jih je bilo svobodnih. Slovenska hoba je bila le četrti del (12:2 ha) nemške kraljeve hobe. Te Slovence so izpodirali nemški naselniki, ki so bili največ podložniki (servi) in nevoljniki (mancipia). Za svoje gospode, samostane in veleposestnike, so kolonizirali v teku dveh stoletij (v 10. in 11. stoletju) južnovzhodne marke do Drave, sekali so gozdove in jih izpreminjali v rodovitno zemljo. Po širokih dolinah in ravninah so zidali vasi, zavarovali take pokrajine z utrjenimi gradovi, po hribovitih krajih so stanovali v raztresenih hišah in zaseljih. Dušno pastirstvo so oskrbovale maloštevilne župnije z velikim obsegom; benediktinski samostani so se bavili z askezo, znanostmi in kolonizacijo. Vse se je preživljalo od poljedelstva; obrt in trgovina še nista bili razviti; samo po starih rimskih cestah se je vršil promet. Nemški kolonisti so bili večinoma bavarskega pokoljenja, kakor nam izpričuje njih zasebno bavarsko pravo, dialekt in hišni slog. Prihajali so po mnenju K. preko Gorenje Avstrije in prelazov v Nizkih Turah v doline Anize, Mure in Drave. Veliko posestev so imeli v rokah posvetni velikaši, kakor: Babenberžani, grofje v Brežah in v Savinjski dolini, Aribonci, Eppensteinci, Sponheimci in Ortenburžani. Največ posestev so pa podarili kralji cerkvam (Pasovi, Salzburgu, Freisingenu, Bambergu in Briksenu), kajti posvetni velikaši so izkušali podarjena posestva izpremeniti v svojo dedno last, dočim so cerkvena posestva ostala državna last. Ker so cerkve zadobile imunitete, so si uredile lastno upravo, sodstvo in vojaštvo; duhovniška uprava je bila vzornejša kakor posvetnih knezov. Nemški veleposestniki so ponemčili slovensko prebivalstvo, ki se je sicer v oddaljenejših krajih dalj časa ohranilo, kakor n. pr. slovenski kovinarji v dolini Murice do XV. stoletja.

— k —

Miklitsch Karel: *Die Ledererzunft in Neumarktl.* (Laibacher Zeitung, št. 224 do 238, letnik 1910.) — Z veseljem moramo registrirati vsako razpravo, ki hoče razširiti naše znanje o notranjem življenju v kranjski deželi ter izpopolniti vrzeli v zgodovini kranjske obrti in trgovine. Pisatelj je uporabil za svoj spis akte, ki jih hrani tržiški župan in tovarnar Karel Mally; slika je, čeprav nepopolna, vendar zanimiva, ker v glavnih potezih nam vendar poda pisatelj razvoj strojarstva v Tržiču od onega časa, ko so ustanovili strojarji svoj ceh, do začetka 19. stoletja. Vendar mora referent grajati to, da pisatelj ne pozna pravil, kako je treba objavljati akte; ne samo zgodovinarji-strokovnjaki, še bolj pa lajiki berejo razprave, v katere so vpleteni izpiski iz aktov v taki